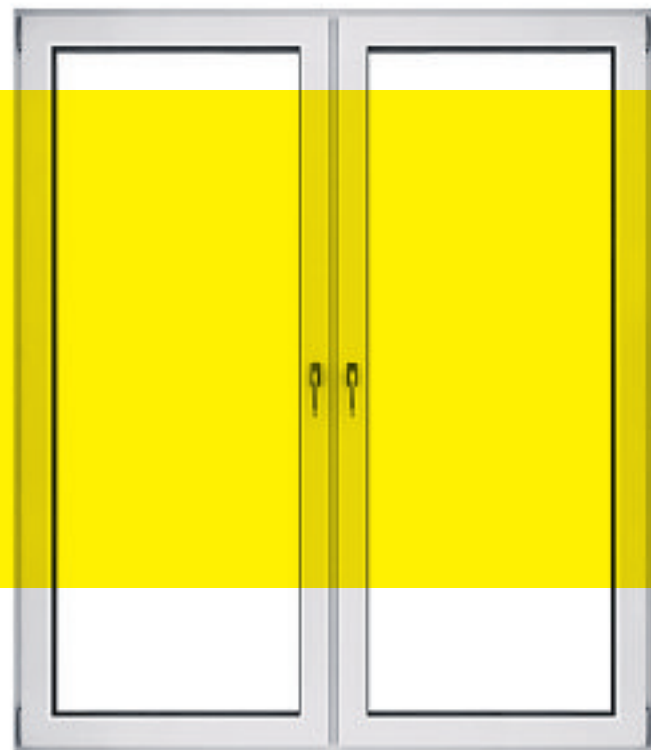

'Beloon hergebruik, belast grondstof en vervuiler'

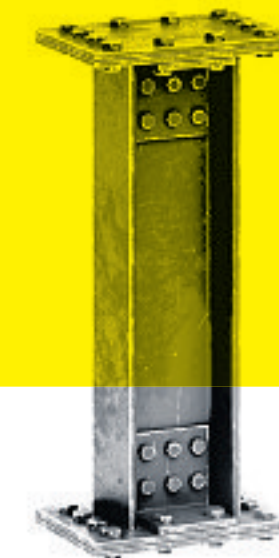

Veel materialen kunnen worden hergebruikt in de circulaire economie. Maar dat is arbeidsintensief en dus duur ten opzichte van de onbelaste onttrekking van grondstoffen met nieuwe producten.

FOTO: ISTOCK EN HH

Wjlien Eckhart Wintzen: beter de waarde-onttrekking aan milieu te belasten dan arbeid.

Hergebruik in een kringloop kost veel arbeid, merken steeds meer circulaire ondernemers. Ze pleiten daarom voor een fiscale ommekeer, van minder belasting op arbeid naar meer taks op grondstof en vervuiling. 'Werken met hergebruikt materiaal is nu duurder dan met nieuwe materialen.'

Katja Keuchenius

Bouwen met tweedehands kozijnen is een architectonische uitdaging. Je werkt ineens niet meer op een leeg vel papier, maar moet puzzelen met bestaand materiaal. En dan is het ontwerp nog niet eens het meeste werk, zegt Sabine Biesheuvel. Ze is directeur van Blue City, een voormalig zwemparadijs in Rotterdam waar tientallen bedrijven experimenteren met circulariteit. 'Toen wij bezig waren met schetsontwerpen voor een tussenmuur, hadden we een extra poppetje nodig om herbruikbaar materiaal te vinden. Het is best intensief om te moeten schakelen tussen een projectontwikkelaar en een sloper.'

Toen het slooppand met bruikbare kozijnen eindelijk gevonden was, begon het fysieke werk. Dat was wat anders dan een persoon met een sloopkogel. Biesheuvel: 'Er moesten acht tinnen mensen kozijnen gaan demonteren. Dat is allemaal arbeid.' Daarna volgde nog transport, opslag en bewerking. Allemaal een stuk arbeidsintensiever — met alle extra kosten — dan gewoon spijkplinternieuwe kozijnen bestellen.

'Werken met hergebruikt materiaal is nu duurder dan werken met nieuwe materialen', vat Biesheuvel samen. Ze pleit daarom voor een belastingverschuiving. Minder belasting op arbeid, méér op grondstoffen en op de vervuiling die nodig is voor het maken van nieuw materiaal. Dan zou het kostenplaatje voor een circulaire bouwer er ineens een stuk voordeliger uitzien. Al helemaal vergeleken met dat van een lineaire concurrent, die gebruikmaakt van verse grondstoffen.

Veel ondernemers in Blue City zouden er mee geholpen zijn. Biesheuvel noemt bijvoorbeeld Rotterzwam, dat paddenstoelen kweekt op gebruikt koffiedik. Alle logistiek die nodig is om de afvallemmers in koffiehoeken leeg te halen, is duurder dan een nieuw kweekbedje bestellen. Nog ingewikkelder is het voor de Better Future Factory, dat gebruikt plastic omtovert in onder meer shoppingsdisplays voor Hema en input voor 3D-printers. 'Zij moeten plastic ophalen, sorteren en op verschillende manieren granuleren. Allemaal handelingen dus. Terwijl virgin plastic maken op grote schaal zó goedkoop is. Daar kun je bijna niet mee concurreren.'

Voordat de meeste Blue City ondernemers hier überhaupt

over nadachten, maakte de stichting Ex'tax al kwartier voor een fiscale ommekeer van arbeid naar grondstof en vervuiling. Het is zelfs de fulltimebaan van oprichter Femke Groothuis. 'We worden betaald door andere goedbedoelenorganisaties die snappen dat voor deze missie geduld en aandacht nodig is.'

De belastingverschuiving was eigenlijk niet haar idee, maar dat van haar vroegere baas, Eckart Wintzen (1939-2008). Hij wordt op zijn Wikipedia-pagina beschreven als managementgoeroe, vanwege zijn praktijken om medewerkers binnen zijn bedrijf BSO Origin op te delen in niet meer dan vijftig man tellende 'cellen'.

Naast die uitgesproken managementpraktijken in zijn bedrijf — met op het hoogtepunt 10.000 medewerkers in 20 landen — had Wintzen ook vrij radicale ideeën over belastingen. Fiscale prikkels laten ondernemers steeds méér produceren met steeds minder mensen, stelde

CIRCULAIRE ONDERNEMERS WILLEN EEN GELIJK SPEELVELD MET HUN LINEAIRE CONCURRENTEN

hij vast in de jaren '90.

Het leek hem daarom handig bedrijven niet meer te belasten op arbeid, maar op de waarde die ze aan de wereld onttrekken: grondstoffen of schone lucht bijvoorbeeld. Hij begon zelf alvast in een milieujaarverslag te rapporteren wat zijn bedrijf onttrok aan de aarde, in de vorm van vervuiling, water en afval. Toen hij plotseling overleed, startte Groothuis de stichting Ex'tax, een afkorting voor Value Extracted Tax of Eckart's Tax.

Ex'tax doet veel onderzoek naar de effecten van een door Eckart voorgestelde belastingverschuiving in Nederland en de EU, maar ook in een land als Bangladesh. Met die resultaten gaat Groothuis langs bij internationale organisaties, de financiële sector en beleidsmakers. Die zijn in eerste instantie vaak enthousiast. 'Iedereen begrijpt het principe, maar als je over de implementatie begint, wordt het spannend.'

Ze komt steeds dezelfde argumenten tegen. 'Nederland kan dit niet alleen', is een veelgehoorde. Of: 'Waar je de belasting ook legt, het is uiteindelijk toch de burger die betaalt.' Of nog een belangrijke: 'Wat moeten we dan met Tata Steel.' Groothuis: 'Als politici nieuw beleid bedenken staan de grootste belanghebbenden meteen aan hun bureau.' Toch zit er wel wat beweging in. 'Al in de jaren '90 zijn in verschillende Europese landen energiebelastingen ingevoerd en werden belastingen op arbeid verlaagd', zegt

Groothuis. 'En ook de huidige Nederlandse regering is bezig met belastingen op aardgas, afval en CO₂'.

Dat is eigenlijk rap gegaan, vindt D66 Tweede Kamerlid Joost Sneller, woordvoerder financiën. Hij kent de organisatie Ex'tax niet, maar wel het bredere idee van belasting op arbeid verlagen en die op grondstoffen of vervuiling verhogen. Die plannen staan al langer in het D66 verkiezingsprogramma en vallen ook bij andere partijen steeds beter. Sneller: 'Toen Stientje van Veldhoven in 2010 in de Tweede Kamer kwam, begon zij al over dingen als cradle-to-cradle en slimme bouw. Destijds was de reactie nog: "ga toch weg, man" en werd ze gezien als lone wolf. Maar nu wordt het snel mainstream.'

Sneller heeft het vooral over het belasten van vervuiling. Dat onderdeel van de waardeonttrekking die Ex'tax bestrijdt gaat ook al snel over grondstoffen. Sneller: 'Grondstofwinning is namelijk heel vervuilend.' Een probleem is alleen dat grondstofwinning vaak niet in Nederland gebeurt. 'En het is lastig om in Brazilië, Congo of het Midden-Oosten belastingen te heffen.' Alleen in Nederland de regels aanpassen gaat volgens Sneller ook niet werken. 'Straks wordt cement vijf kilometer over de grens gemaakt en in vrachtwagens weer hierheen gereden.'

De Europese Unie werkt inmiddels ook gezamenlijk aan circulaire prikkels, met een eigen emissiehandelsstelsel en plannen voor een EU Border tax, het be-

lasten van buiten de EU-regels geproduceerd metaal en aluminium. Maar echt grote stappen blijven volgens Groothuis uit. 'Als je kijkt naar het hele systeem is in de Oeso maar 5% van belastingopbrengsten groen. Iets meer dan de helft komt uit arbeid.'

Dat komt volgens haar omdat een grote visie op een belastingtransitie ontbreekt. Het onderwerp ligt in Nederland

bijvoorbeeld verspreid over verschillende ministeries. Zo is de circulaire economie een onderwerp voor zowel Economie en Klimaat als voor Infrastructuur en Waterstaat, terwijl belastingen bij Financiën liggen. Het sociale aspect wordt vaak helemaal over het hoofd gezien. Groothuis: 'Als het je lukt om de belasting op arbeid significant te verlagen, kan de werkgelegenheid toenemen.'

'EX'TAX IS EEN GOED INSTRUMENT VOOR HERGEBRUIK'

Dirk Schoenmaker, professor Banking & Finance aan de Erasmus University Rotterdam en initiatiefnemer van het pleidooi voor koolstofheffing dat in januari 2019 zeventig economisten ondertekenden: 'Het is een algemene economische opvatting dat je beter consumptie kunt belasten dan arbeid.'

'Ex'tax, een belasting op natuurlijke grondstoffen en vervuiling, is een goed

instrument om zorgvuldig met materiaal om te gaan en minder CO₂ uit te stoten. De overheid kan het extra geld dat daarvan binnenkomt, terugsluizen naar de consument via lagere loonbelasting. Iedereen vindt werkgelegenheid een groot goed, maar arbeid is relatief duur. Terwijl juist repareren en hergebruiken als onderdeel van de circulaire economie veel arbeid kost. Stel dat consumentenproduc-

ten met Ex'tax vijf procent duurder worden. Daarmee kunnen uitkeringen vijf procent omhoog en de inkomstenbelasting vijf procent omlaag. Dat is inkomstenneutraal voor de overheid en je hebt een prikkel om zorgvuldig met materiaal om te gaan.' 'Je moet misschien je modellen updaten. Een goed moment daarvoor lijkt me de miljoenennota met de nieuwe tarieven van loonbelasting.'

Ze ziet werkgelegenheid zelfs als enorme kans van de circulaire samenleving. Want niet alleen voor het produceren van circulaire gebouwen, paddenstoelen of gerecyclede plastic spullen is extra mankracht nodig. Er moeten ook handen aan het werk om al die spullen te repareren of weer terug te nemen en zo bruikbaar mogelijk uit elkaar te halen. 'De kern van circulariteit is dat mensen meer zorgdragen voor de spullen die ze gebruiken', zegt Groothuis. Al die benodigde mankracht is volgens haar geen nadeel. 'We moeten af van het idee dat het goed is om arbeid tot een minimum te beperken. Het zou juist beloon en geprezen moeten worden als je banen schept.'

Ze ziet het in Nederland, met een relatief groot aantal circulaire ondernemers, al de goede kant opgaan. Groothuis: 'In het buitenland zijn mensen echt verrast als ze horen over koplopers zoals Mud Jeans, waar je een spijkerbroek kunt leasen. Of ABN Amro, dat een miljard euro investeert in circulaire ondernemingen.' Dat creëert naast banen en inspiratie voor buurlanden ook een goede voedingsbodem voor de belastingideeën van Ex'tax. 'Steeds meer circulaire ondernemers willen een gelijk speelveld', zegt Groothuis. 'Zij staan als belanghebbenden straks óók aan het bureau van politici.'

Katja Keuchenius is freelancejournalist.